

Dorohoi, oraș în nordul României, situat în regiunea istorică a Moldovei. Cea mai veche dovadă a prezenței evreilor în Dorohoi este o piatră de mormânt datând din 1656. Un hrisov emis de prințul Constantin Șuțu în 1795 prevede o listă de datorii și taxe ce trebuiau plătite de evreii din localitate. Breasla jidovilor este pentru prima dată menționată în documente în anul 1799 și rămâne în funcțiune până în 1834.

Numărul evreilor rezidenți în Dorohoi crește constant de-a lungul secolului al XIX-lea: documentele atestă existența a 600 plătitori de taxe evrei în 1803 și 1133 în 1831, 2392 de locuitori evrei în 1838, 3031 în 1859 și 6903 în 1899 (reprezentând, la acel moment, mai mult de jumătate din populația totală a localității).

Sinagoga principală a comunității a fost construită în 1824, în 1893 devine activă prima asociație sionistă (*Hovevei Zion*) iar în 1894 este deschis un cămin pentru bătrâni și o cantină pentru membrii nevoiași ai comunității.

În 1896 este deschisă o școală primară care funcționa alături de o *Talmud Torah*. Opt ani mai târziu, în 1904, devine funcțională organizația caritabilă *Or Hayim*.

În timpul răscoalei țărănești de la 1907 au loc atacuri împotriva membrilor comunității evreiești din Dorohoi.

În 1909, este dată în funcțiune școala israelito-română.

În 1910, Dorohoiul avea 6400 de locuitori evrei, marea majoritate a acestora fiind comercianți și meșteșugari. După Primul Război Mondial, comunitatea deschide o grădiniță, un spital și un nou cămin pentru bătrâni.

În 1930, numărul evreilor din Dorohoi scăzuse la 5820, reprezentând puțin peste o treime din întreaga populație a orașului.

În perioada interbelică au funcționat în Dorohoi 21 de sinagogi și au devenit active alte câteva organizații sioniste: *HaNo`ar HaTsioni*, *HaShomer HaTsa`ir* și *Betar*.

Până în 1938, județul Dorohoi a făcut parte din Vechiul Regat al României. După aceea este încorporat administrativ ținutului Bucovinei și pus sub autoritatea unui rezident regal. Pierderile teritoriale din vara lui 1940 întrerup, bineînțeles această împărțire administrativă dar ea este refăcută în iunie 1941.

Dacă în alte zone ale României violențele anti-evreiești apar în perioada statului național-legionar, în Dorohoi acestea sunt generate de retragerea trupelor române după pierderile teritoriale din iunie 1940.

Astfel, la 1 iulie 1940, Dorohoiul este scena primelor violențe îndreptate împotriva evreilor din România. Pogromul a fost executat de unități militare române aflate în retragere, mai exact de ofițerii și soldații aparținând Regimentelor 3 Grăniceri, 8 Vânători, 16 Artilerie și 29 Infanterie. Violențele anti-evreiești încep în timpul înmormântării unui soldat evreu mort la datorie când soldații evrei aflați la ceremonie sunt executați de camarazii lor români. Violențele se îndreaptă apoi către evreii din localitate, au loc execuții sumare, violuri, jafuri. Conform estimărilor oficiale, 50 de evrei și-au pierdut viața în timpul violențelor din Dorohoi (34 de bărbați, 11 femei și 5 copii). În realitate, numărul victimelor a fost mult mai mare, diferite surse menționând între 90 și 200 de morți.

După instaurarea statului național-legionar, politica antisemită a autorităților române devine explicită. În octombrie 1940, de exemplu, poliția din Dorohoi rechiziționează toate școlile evreiești din oraș.

În mai 1941, secția pentru controlul străinilor a Poliției din Dorohoi a dat ordin ca toți evreii din localitate ce și-au pierdut cetățenia sau nu au obținut-o să înceteze orice activitate economică.

La 22 iunie 1941, sunt arestații președintele comunității, Isidor Abramovici-Băluș, 22 dintre fruntașii comunității și aproximativ 200 de suspecți de comunism. Toți sunt evacuați și internați în lagărele de la Tg. Jiu și Craiova. Cei rămași în oraș au fost obligați să poarte steaua galbenă.

În plus, toți evreii din județul Dorohoi au suportat consecințele ordinului 4147 din 21 iunie 1941 conform căruia toți evreii cu vârste cuprinse între 18 și 60 de ani din satele dintre Siret și Prut sunt evacuați în lagărul de la Tg. Jiu iar familiile acestora în târgurile din județul în care locuiau. Drept consecință, sunt evacuați în Dorohoi, evreii din Săveni, Darabani, Mihăileni și Rădăuți. Crește astfel, populația evreiască a Dorohoiului, comunitatea locală având mijloace insuficiente pentru a susține acest val de deportați.

La 5 noiembrie 1941, autoritățile anunță deportarea evreilor din județul Dorohoi. Primii deportați au fost evreii din Darabani și Rădăuți, la 7 noiembrie 1941. A doua zi, au fost deportați evreii din Mihăileni și Săveni. Deportarea evreilor rezidenți în Dorohoi a început pe 12 noiembrie. Proprietățile rămase de la evreii evacuați urmau să fie preluate de o comisie formată din reprezentanți ai autorităților locale și ai Băncii Naționale. Fiecare locuitor evreu a putut lua cu el doar haine groase și alimente pentru mai multe zile. Bunurile rămase în urma evreilor au fost jefuite de populația civilă a orașului. Cifra totală a celor trimiși în Transnistria este de aproximativ 10.000-12.000 pentru întreg județul, 3074 dintre aceștia fiind locuitori ai orașului Dorohoi. Aproximativ 5000 dintre evreii din județul Dorohoi și-au pierdut viața până la momentul repatrierii.

La 11 iunie 1942 sunt deportați din Dorohoi 308 de evrei (176 bărbați, 70 de femei și 62 de copii). Majoritatea bărbaților este formată din cei aflați în detașamente exterioare de muncă la momentul deportării familiilor lor, în noiembrie 1941. O parte dintre aceștia au fost trimiși dincolo de Bug, sub autoritate germană și au fost executați.

După încheierea deportărilor în Dorohoi mai rămăsăseră aproximativ 2000 de evrei cărora deși li s-a permis rămânerea în localitate le-a fost interzisă desfășurarea oricărui tip de activitate economică.

La 8 decembrie 1943 se ordonă repatrierea tuturor evreilor deportați din județul Dorohoi. Primul transport părăsește Transnistria la 20 decembrie trecând Nistru prin punctul Moghilev-Atachi.

După război populația evreiască a orașului crește ajungând la 7600 de locuitori în 1947, creșterea demografică se datorează emigrației. După instaurarea regimului comunist, dispar rând pe rând toate instituțiile comunitare iar evreii din Dorohoi încep să emigreze către Israel. În 1956 mai erau 2753 evrei în Dorohoi. Numărul acestora a scăzut la 1013 în 1966 și 49 în anul 2000. Conform recensământului populației din 2011, doar 17 evrei mai locuiau în orașul Dorohoi la momentul culegerii datelor.

Surse:

Adrian Cioflâncă, "Informații noi despre masacrele anti-Semite din 1940," în *Revista 22*, 11 august 2015.

Carol Iancu, "Dorohoi," *YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe*, <http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/Dorohoi>

David Shlomo (ed.), *Generații de iudaism și sionism. Dorohoi, Săveni, Mihăileni, Darabani, Herța, Rădăuți-Prut*, vol. 2, Kariat Bialik, 1993, pp. 5-280.

Jean Ancel, *Contribuții la istoria României. Problema evreiască, 1933-1944*, vol. I, București, Hasefer, 2001, partea I, pp. 217-220, 365 partea a II-a, p. 62, 142, 279, 281, 286-287, 299-316.

Jean Ancel, *Contribuții la istoria României. Problema evreiască, 1933-1944*, vol. II, partea a II-a, București: Hasefer, 2003 București: Hasefer, 2003, pp. 155, 279, 297, 334, 347, 385.

Jean Ancel, "Dorohoi," în Israel Gutman (ed.), *Encyclopedia of the Holocaust*, New York, Macmillan Publishing Company, 1990, pp. 400-401.

Lucian-Zeev Herscovici, "Dorohoi," în Fred Skolnik, Michael Berenbaum (eds.), *Encyclopedia Judaica*, vol. 5, Detroit, Thomson Gale/ Jerusalem, Keter Publishing House, 2007, p. 758.

Matatias Carp, *Cartea neagră*, București: Diogene, 1996, vol. I, pp. 25, 101; vol. III, pp. 28, 46, 80, 140, 146, 238, 422-423, 463.

Radu Ioanid, *Holocaustul în România*, București, Hasefer, 2006, pp. 69-70.

Theodor Lavi, Dorah Litani, "Dorohoi," în *Pinkas HaKehilot: Romania*, vol. I, Ierusalim, 1969, pp. 104-110.

Recensământul general al populației României, vol. II: Neam, limbă maternă, religie, București, Imprimeria Națională, 1938.

[Ana Bărbulescu]